

GRUSOMHETENS TEATER

presenterer

Vegen til himmelen

av Lars Øyno

GJESTESPEL MED GRUSOMHETENS TEATER

regi
scenografisk assistanse
musikk

LARS ØYNO
KARI GRAVKLEV
BJØRN KLAKEGG

Kvinne i dress
Mann i dress
Mozart
Ho
Han
Garasjemannen
Padda
Operasongerinna
Musikaren

LILLIAN LYDERSEN
AUDUN MELING
ROBERT SKJÆRSTAD
HANNE DIESERUD
MARTIN SLAATTO
GEO VON KROGH
SVERRE SOLBERG
LIV-UNNI LARSSON
BJØRN KLAKEGG

inspisient
teknisk produsent
lyd
lys
maske
rekvisittar
scenekoordinatorar

KRZYSZTOF SELIGA
TOM JUST JOHANSSON
MARTIN HAGFORS
OLE RANDERS
BRITT-HELEN RIISE
TONE OSA
ANDREAS ZSIDEK/EIVIND MOLAND

Takk for hjelp med:
workshop • Tom Fjordefalk
koreografisk assistanse • Lise Eger
opningsdans • Meir Gallor

Urpremière på Scene 2 den 1. juni 1995

Eit samarbeidsprosjekt mellom Lars Øyno og Det Norske Teatret

Framsyinga er støtta av Norsk Skuespillerforbund, Norsk Kassettagiftsfond, Fond for Utøvende kunstnere og Norsk Kulturfond.

foto Per Berntsen • plakat Mette Kirksæther • programredaksjon Lars Øyno, Kari Lise Kolås • layout Kari Lise Kolås • trykk Falch Fargestrykk

“Vegen til himmelen” hvor begynner den? Er det en rett linje fremover eller bøyer den av et eller annet sted nær enden? Man tenker på Kristus - himmelfart - apropos påskehøytiden. Mange assosiasjoner kan knyttes til stykkets tittel: “Vegen til himmelen”. Tenk bare alle de språklige uttalelser og klangfarger - engelsk, tysk, svensk. Sikkert er at alle mennesker har et forhold til himmelriket, og en følelse av at det er en vei dit. Det er klart et metafysisk anliggende. Hvem er jeg, hvor kommer jeg fra? Vi tenker slik at denne “Vegen” starter ved moden alder, sånn rundt de 20. Det er også mulig å forestille seg at man allerede ved fødsel befinner seg på denne veien - en deterministisk inngang til problemet. Å komme til himmelen må kanskje sees på som en nådegave, eller noe man må gjøre seg fortjent til. Det er ikke noe som oppnås sånn uten videre. Man snakker om å finne den rette vegen. Det er ikke lett, men av stor betydning for mennesket. Uhyggelig er det at man ofte vet vegen, og styres i motsatt retning. “På villspor”. Mennesket er faren vill. “Finn vegen engel”. Det ser faktisk ut som om det dreier seg om å holde seg på vegen - ikke å finne den. Nåja, er mørket først kommet, må man lete for å komme inn på sporet igjen. Det handler altså faktisk om en oppskiltet vei (dog er ikke skiltene selvlýsende) som er vanskelig å bevege seg på. Retningen og målet er definert: Himmelen. Tomheten er rundt oss, mennesket er redd, føler seg hjelpeløs i universet. Hva er meningen med livet? Hva er enden? Enden er døden. “Vegen til himmelen” er døden. Men tittelen lyder fantastisk. Alle vil dit. Reklame er i grunnen nødvendig. ALLE VIL DIT. Siden vi talte om reklame; Ingen beskriver sin vare i negative uttrykk. Skal man overbevise noen om varen eller opplevelsens fortrefelighet maler man tjukt på, blåser det opp i svære ordelag. Vi kan simpelthen ikke motstå slike slående argumenter - “BESTE SAKER HEROVER”, “OPPLEV EN FANTASTISK...”, “UTROLIG STJERNEREISE...”. Vi blir henført, tror nesten ikke at vi hører riktig,...så, om vi ikke allerede er i paradiset, i en eller annen form for himmelsk tilstand, lyder det: «VEGEN TIL HIMMELEN!». Man mister helt fotfeste, munn og mæle. For godt til å være sant.

Og Artauds Grusomhet hvor befinner den seg? Den er der, liksom balineserne er der, liksom de meksikanske indianerne med sine skrik er der.

Alle tingene er tilstede i et øyeblikk av anspennelse.

Lars Øyno (april 1995)

Artaud, Antonin

(1896-1948)

Fransk poet, regissør, skuespiller, dramatiker og teoretiker. Hans drøm var å skape et teater der hverdagsrealismen, psykologi og ordet måtte vike plassen for en romslig poesi bestående av tegn, gester, lys, lyd, dans og musikk. Artaud ville gi ritualets kraft til teatret, skrike så vi blir vekket til live igjen. Ikke noe snakk, ingen analyse, ingen scene i og for seg, men ritualet fremført midt blant "et publikum av lik og halvt desperate sinnsyke". Artaud var en poetisk dikter, en seer som ville skjenke sine gaver til teatret.

"Teatret

er tilstanden
plassen
punktet

der vi kan få tak på menneskets anatomi og gjennom den lege og iscenesette livet".

I 1935 fikk det parisiske teaterpublikum stifte bekjentskap med hans "Theatre de la Cruauté", "Grusomhetens teater", en teaterform som brøt radikalt med litteraturen og den psykologisk-realistiske teatertradisjonen.

Gjennom de to manifestene "Le Theatre et son Double" (utg. 1938), sammenligner Artaud teatret med pesten som en herjende farsott som slår ned blant oss. "Grusomt" henspiller på en teaterhandling som gir uttrykk for den enorme angst menneskene i følge Artaud går og bærer på. Gjennom sceneaktørenes makabre dans, tegn og besvergelses skal tilskuerne manes til å "tømme byller kollektivt", som Artaud uttrykker det.

Den ytterste virkning av dette teatret skal være frigjørende og lutrende, og som i den greske tragedie har også Artauds teater sin katarsis.

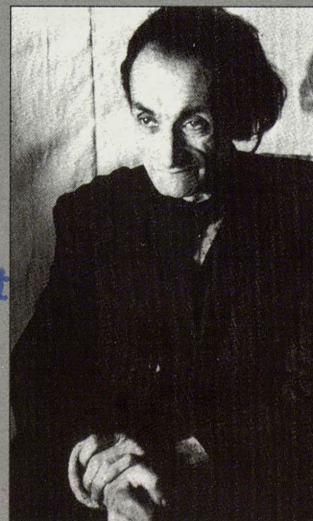
I 1923 fikk Artaud utgitt den første diktsamlingen sin *Tric Trac du Ciel* (Dampspill i himmelen), han ville senere ikke ha disse diktene med i *Samlede verk*. I 1925 fulgte *I navlen av Limbus*

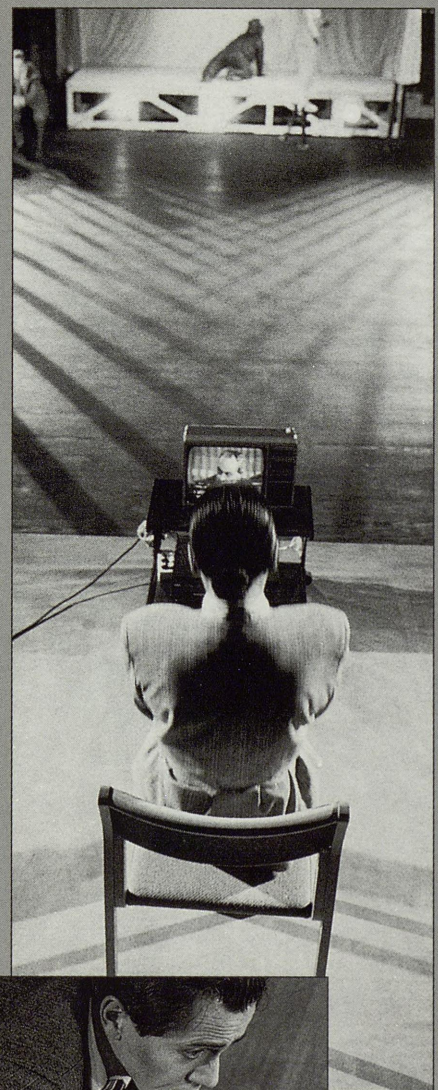
og *Nervevekten*, året etter kom *Dagbokfragment fra helvete* og i 1929 en samling surrealistiske tekster med tittelen *Kunsten og døden*.

Ved siden av å inkarnere andre personer på teaterscenen, var Artaud en fremragende filmskuespiller, i tidsrommet 1924-1935 var han med i en lang rekke spillefilmer. Han er kanskje mest kjent fra rollen som Marat i Abel Gances *Napoleon* (1927) og som munken Massieu i Carl Dreyers *Jeanne d'Arc* (1928). Han arbeidet også med andre etablerte regissører som Georges Pabst (i *Tolvskillingsoperaen*) og Fritz Lang (i *Liliom*). Etter Artauds syn skulle filmen fungere som en drømmemekanisme. "Dersom filmen ikke er skapt til å omsette drømmer eller alt det som i levende live blir knyttet til drømmens område, eksisterer filmen ikke." Av Artauds mange filmmanus, ble bare et realisert: *Konkylien og presten* - premiere 1928 i regi av Germaine Dulac. Den blir også hevdet å vere "den første surrealistiske film" (Ado Kyrou, *Le Surreéalisme au cinéma*, 1963).

(frå program *ELAGABAL*;
Trøndelag Teater, mai 1989)

Nasjonalbiblioteket
Depotbiblioteket

Kven av dei som erklærte det grusomme teatret utopisk drog for å la seg saga i ryggkvervlane i dei piggete iscenesetjingane.

yion tan nornan
na sarapido
ya yan sapido
ara pido

(frå Le théâtre et l'anatomie, 1946)

